

Ornitologické zajímavosti

Ornithological notes

Libor PRAUS (ed.)

tř. E. Beneše 1534, 500 12 Hradec Králové; e-mail: libor.praus@gmail.com

Ani letošním číslo časopisu Panurus není ochuzeno o rubriku Ornitologických zajímavostí, která zveřejňuje široké spektrum krátkých sdělení, jež jsou spjata s pozoruhodnostmi ptačího světa. První příspěvek dokumentuje širokou plasticitu ve výběru hnízdních stanovišť u kosa černého (*Turdus merula*). Druhá zajímavost pojednává o již zaniklém, ale dosud nepublikovaném hnízdišti volavek popelavých (*Ardea cinerea*) na Náchodsku a poslední sdělení informuje o v současnosti ojedinělém úspěšném zahnízdění bělořitů šedých (*Oenanthe oenanthe*) v Polabí.

Ornithological notes of this issue of Panurus contain contributions on various topics of field ornithology. First note informs about an unusual nest placement in Common Blackbird (Turdus merula) which built a nest in reeds of Cihlový fishpond in district of Semily. The section further also comprises report of yet unknown, lately extinct Grey Heron (Ardea cinerea) small rookery in Náchod district. Of interest is too a rare case of successful breeding of a Northern Wheatear (Oenanthe oenanthe) in lowland sandpit in Central Bohemian region.

Hnízdění kosa černého (*Turdus merula*) v rákosí

A Common Blackbird (Turdus merula) probably successfully nested in a reeds

Kos černý (*Turdus merula*) patří mezi naše nejhojnější a nejnámější druhy ptáků. Jeho hnízdním prostředím jsou listnaté, smíšené i jehličnaté lesy, břehové porosty kolem řek a potoků, polní remízky, stromořadí kolem silnic a hřbitovy. Velmi hojný je i ve městech a na vesnicích, kde hnízdí v zahradách, parcích, sadech ale i na sídlištích. Hnízda kosů bývají nejčastěji umístěna na stromech a keřích, někdy na skalách, na vývratech stromů nebo i na zemi. V intravilánech kosi často hnízdí i na hromádách dřeva, žebřících, plotech, okapových rourách, v zahradních domcích nebo na trámech domů a stodol. Kuriozitou je umístění hnízda na listu devětsilu (ŠŤASTNÝ & HUDEC 2011: Academia, Praha). Sám jsem před lety našel hnízdo kosa na drtičce kamene v lomu na velice hlučném a prašném místě.

Při pozorování ptáků na rybníku Cihlový (katastr obce Mírová pod Kozákovem – Sekyrkovy Loučky, okres Semily, mapovací kvadrát 5457, nadmořská výška 280 m n. m.) jsem 17. května 2016 našel hnízdo kosa černého postavené v rákosí. Byla v něm pouze tři vejce. Hnízdo se nacházelo 65 cm od hráze rybníka a pod její úrovní. Jako podklad pro stavbu si kosi vybrali několik polehlých stonků loňského rákosu. Hnízdo bylo 52 cm nad vodní hladinou, vysoké 13 cm a průměr hnízdní kotlinky měřil 14 cm. Při následující návštěvě 3. června se v hnízdě nacházela tři velká mláďata přibližně ve věku 13 dnů (obr. 1), při kontrole 6. června bylo hnízdo prázdné (obr. 2). Mláďata tohoto stáří mohla být úspěšně vyvedena, ale důkaz o konečném osudu hnízda chybí.

Ladislav JASSO

Obr. 1: Tři mláďata kosa černého (*Turdus merula*) na hnízdě v rákosině rybníka Cihlový na Semilsku, 3. 6. 2016. Foto: L. Jasso.

Fig. 1: Three chicks of Common Blackbird (*Turdus merula*) at nest placed on reeds of Cihlový fishpond (Semily district), 3rd June 2016. Photo by L. Jasso.

Obr. 2: Pohled na hnízdo kosa černého po vyhníždění, 6. 6. 2016. Foto: L. Jasso.

Fig. 2: Empty nest of Common Blackbird on reeds of Cihlový fishpond, 6th June 2016. Photo by L. Jasso.

Historické hnízdění volavky popelavé (*Ardea cinerea*) na Jaroměřsku

A lately extinct Grey Heron (Ardea cinerea) rookery at Starý Ples fishpond, Náchod district

V regionu východních Čech byla volavka popelavá (*Ardea cinerea*) recentně zjištěna jako hnízdící poprvé v roce 1966 na Pardubicku (ŠTANCL & ŠTANCOVÁ 1987: Krajské muzeum, Pardubice), zřetelnější nárůst počtu hnízdících párů byl zaznamenán v průběhu 80. let 20. století a zejména v polovině 90. let 20. století a dále po roce 2000 (např. BÁRTA 1996: *Panurus* 7: 57–58, KADAVA *et al.* 2015: *Panurus* 24: 1–9). Některé nálezy z období šíření druhu v regionu však doposud publikovány nebyly.

V letech 1995–1998 bylo sledováno hnízdění volavek popelavých na rybníku Starý Ples u Jaroměře (okres Náchod, mapovací kvadrát 5661, koordináty 50°20'21" N, 15°57'40" E). Hnízda byla umístěna v porostu topolů bílých (*Populus alba*) při hrázi rybníka. Dne 25. 2. 1995 byla pozorována stavba dvou hnízd. Při další kontrole dne 9. 3. byla nalezena celkem tři hnízda, inkubující ptáci byli zjištěni pouze na dvou. V roce 1996 byly dne 9. 3. pozorovány inkubující volavky na dvou hnízdech. Dne 20. 3. 1997 bylo zjištěno jedno obsazené hnízdo. Dne 25. 3. 1998 zjištěna dvě obsazená hnízda. Taktéž T. Diviš (*in litt.*) uvádí ze dne 18. 5. 1998 dvě obsazená hnízda, přičemž na jednom hnízdě byla pozorována mláďata (bez zaznamenání počtu). V dalších letech již nebyla lokalita sledována, je však pravděpodobné, že k zániku hnízdiště došlo již v roce 1999. Příčina zániku hnízdiště není známa. Přítomnost volavek na lokalitě byla majitelem rybníka a hospodařícím subjektem vnímána jako nežádoucí. Vzhledem k absenci návštěv v pozdějších termínech (duben, květen) se nepodařilo zjistit hnízdní úspěšnost v jednotlivých letech.

V blízkém okolí bylo ojedinělé hnízdění volavek zjištěno u Černožic (cca 7 km, okres Hradec Králové, mapovací kvadrát 5661) v roce 1984 (BÁRTA 1990: *Panurus* 2: 73–75). Na Náchodsku bylo první hnízdění zaznamenáno v roce 1993 u rybníka Šlégl u obce Křínice (mapovací kvadrát 5463). Nalezeno bylo celkem pět hnízd a dne 2. 7. 1993 se podařilo okroužkovat jedno mládě. V dalších letech již volavky na lokalitě jako hnízdící zjištěny nebyly (J. Kult *in litt.*).

Vladimír PETERA & Lukáš KADAVA

Úspěšné hnízdění bělořita šedého (*Oenanthe oenanthe*) v pískovně Zlosyň na Mělnicku

Successful breeding of Northern Wheatear (Oenanthe oenanthe) in Zlosyň sandpit, Mělník district

Bělořit šedý obývá pusté, většinou písčité či kamenité plochy s chudým a řídkým rostlinným porostem. Hnízdo si staví na zemi v hromádách kamení, cihel, sutí, případně v savcích norách, živí se hmyzem, pavouky a dalšími členovci (ŠTASTNÝ & HUDEC 2011: Academia, Praha).

Až do poloviny 20. století byl bělořit běžně rozšířen na celém našem území, ale později ze střední Evropy téměř vymizel. Pokles početnosti je způsoben intenzifikací zemědělské

výroby, zánikem maloplošného hospodaření, pastvy a s tím souvisejícím zarůstáním krajiny. Dnes se v České republice udrželo vhodné hnízdní prostředí pro bělořity pouze ve velkých lomech, pískovnách, skládkách stavebního materiálu a v kamenitém horském prostředí nad hranicí lesa, což je situace, která neumožňuje hnízdění početnější populace. Obsazenost české krajiny bělořity se od 70. let 20. století snížila o polovinu. Více párů v současnosti hnízdí pouze v povrchových hnědouhelných dolech v Podkrušnohoří, na haldách po těžbě černého uhlí na Ostravsku a na písčinách na jižní Moravě (ŠTASTNÝ *et al.* 2006: Aventinum, Praha).

Dne 21. 7. 2016 jsem při návštěvě pískovny Zlosyň (okres Mělník, mapovací kvadrát 5752, koordináty 50°15'52"N, 14°21'33"E) pozoroval pár bělořitů dokrmující minimálně dvě vyvedená mláďata (obr. 3). K hnízdění velmi pravděpodobně došlo v hromadě velkých kamenů (průměr okolo 1 m) u paty kupy písku (výška cca 5 m).

Doklady o hnízdění bělořitů šedých na Mělnicku v posledních desetiletích chybí. Nejblíže vyhníždili bělořiti šedí v roce 2011 v kamenolomu Čenkov u Odolene Vody (vzdálenost 6,5 km), další publikovaná úspěšná hnízdění bělořitů v Polabí proběhla v letech 2011 a 2012 v kamenolomu u Horoušan v okrese Praha-východ (D. Matthey *in birds.cz*).

Uvedené pozorování jen podtrhuje význam pískoven jako útočiště ohrožených rostlin a živočichů vázaných na dnes vzácné prostředí řídké porostlých půd.

Libor PRAUS

Obr. 3: Samice bělořita šedého (*Oenanthe oenanthe*) přinášející potravu vyvedeným mláďatům. Pískovna Zlosyň (okres Mělník), 21. 7. 2016. Foto: L. Praus.

Fig. 3: Female Northern Wheatear (*Oenanthe oenanthe*) bringing insect to fledglings. Zlosyň sandpit (Mělník district), 21st July 2016. Photo by L. Praus.